

**VLADIMIR BEȘLEAGĂ:
UN PRIETEN TOTAL
AL BIBLIOTECILOR...**

Eu am citit cărți, eu am scris cărți,
eu am dăruit cărți...

Vladimir BEȘLEAGĂ

Anul 2021 s-a desfășurat sub semnul Centenarului Eugeniu Coșeriu în domeniul științei și a Anului Vladimir Beșleagă în domeniul literaturii și culturii. Ambele aniversări s-au bucurat de ample și multiple evenimente la nivel internațional, național și local.

În acest material, ne vom axa pe viața și activitatea scriitorului Vladimir Beșleagă la 90 de ani, sărbătorit la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”.

* * *

Raia ROGAC: Domnule Vladimir Beșleagă, când și cum a început legătura dvs. de suflet cu bibliotecile? Știați a citi în grafie latină de la vârsta de cinci ani...

Vladimir BEȘLEAGĂ: Mama m-a învățat. Fiind mic de statură, mama voia să mai amânăm școala, eu însă nu. Cu atât mai mult că toți prietenii de joacă, chiar și un verișor, erau deja școlari. I-am zis mamei că mergem la școală. Și am mers, mama crezând că repede mă voi plictisi, că nu voi fi admis, dar n-a fost să fie așa. Când mama, în înțelegere cu învățătoarea, mi-a spus că mergem acasă, fără a participa la lecții, eu am început a plânge și a striga: „Nu mă duc! Nu mă duc de aici!... Vreau la școală! Vreau la școală!...” Și am rămas la școală. Și, cum la început aveam o singură carte – *Abecedarul*, o băgam sub cămașă în sân, la piele, și așa mergeam în fiecare zi la școală. Momentul cum am devenit elev dovedește ceva din firea mea: ambățul, îndărătnicia de care am dat dovadă. Atunci a fost prima manifestare a voinței mele în viață. Iar direcția a fost Cartea. Acesta a fost începutul drumului meu

spre cunoștințe. M-am tras la carte, cum s-ar zice. La carte, nu la hârjoană. Un alt aspect: am ținut să învăț cu atâta străduință, încât aveam la toate obiectele și în toate clasele, pe care le-am trecut cu succes, numai note de foarte bine. Din prima zi și până la absolvire. Aceasta a fost.

R.R.: *Cred că toți scriitorii au povestea lor cu bibliotecile: Nicolae Dabija mi-a mărturisit că s-a născut în bibliotecă; acad. Mihai Cimpoi mi-a declarat, într-un interviu, că tot ce are bun datorează Bibliotecii; Claudia Partole, când venea la biblioteca din sat, visa de mică să se strecoare pe neobservate în compartimentul literaturii pentru maturi, aflat într-o odaie separată, cu intenția de a vedea ce cărți erau acolo, dar n-a reușit, pentru că bibliotecara era foarte vigilentă, chiar dacă era o rudă apropiată, zicându-i să mai crească. Eu visam să mă ascund și să rămân o noapte întreagă în biblioteca sătească în compania cărților, să-mi fac o listă a celor pe care doream să le citesc. În acea perioadă, a anilor șaiszeci, la biblioteca publică din sat era o frumoasă practică de voluntariat nedeclarat: unor elevi buni la învățătură și la lectură li se dădea o misiune nobilă: să ducă cărți pentru lectură unor maturi acasă, ei nereușind să vină în orele de program, fiind ocupați, în special, cu muncile câmpului. Eu mai mulți ani la rând am dus cărți vecinilor, chiar și surorilor mai mari, care erau căsătorite. După ce beneficiarii serviciilor noastre gratuite lecturau cărțile luate de noi cu împrumut, le întorceam la bibliotecă. Un lucru demn de toată lauda: niciodată nimeni n-a pierdut nicio carte! Multe dintre acele cărți nu erau pentru vârsta mea, însă eu le citeam prima, pe urmă cei cărora le erau destinate. În acest sens, Vlad Pohilă era un privilegiat: în primul rând, bibliotecara, fiind rudă apropiată, îi satisfăcea toate gusturile de lectură; în plus, mai avea un bun profesor din școală, care-i dădea cu împrumut cărți din bogata lui bibliotecă personală, mai târziu, i-a și dăruit o bună parte din colecția sa de cărți.*

V.B.: Și eu m-am „tras” la „cetitul cărților”, vorba cronicarului Miron Costin... În scurt timp, am dat gata toate cărțile din biblioteca școlară.

R.R.: *Dar din biblioteca personală, acum?*

V.B.: Nu cred că le-am citit pe toate. Am o bibliotecă personală în casa părintească din Mălăiești, am o bibliotecă personală în garaj, am o bibliotecă personală în apartament... S-au înmulțit

Vladimir Beșleagă,
la BM „B.P. Hasdeu”.

cărțile, mai ales în ultimele decenii, multe-mi sunt dăruite de colegi, de aici sau din România.

R.R.: *S-au înmulțit chiar și cărțile dumneavoastră – pe un singur raft nu mai încap... Doar în anul aniversar 2021 aveți vreo trei titluri noi de cărți editate, vreo patru – în 2020... Dumneavoastră îndrăgiți bibliotecile, iar bibliotecarele vă iubesc pe dumneavoastră. Știți, de ce?*

V.B.: De ce?

R.R.: *Pentru că sunteți omniprezent la toate manifestările culturale din biblioteci, onorați aproape toate invitațiile. Toate filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” au cărțile dumneavoastră cu autograf... Ar fi greu să spun unde v-am văzut mai des: la Biblioteca Centrală, la „Transilvania”, la Centrul Academic Internațional Eminescu, la „Liviu Rebreanu”, la „Târgoviște”, la „Onisifor Ghibu”, la „Ovidius”, la „Târgu Mureș” etc. Ultima din această înșiruire v-a editat Biobibliografia „Vladimir Beșleagă: ...în creație axul moral este totul”. Peste tot sunteți așteptat, dorit, omagiat. Culmea că dumneavoastră mai reușiți să onorați evenimente importante de la Academia de Științe, Biblioteca Națională, Uniunea Scriitorilor, Muzeului Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”. Sunteți mereu foarte activ, prezentând comunicări, susținând dezbateri, scriind autografe...*

V.B.: Așa-mi trebuie, mereu îmi propun să reușesc să realizez cât mai multe lucruri interesante. Cu asta trăiesc. Cred, totuși, că de cele mai multe ori am fost la Biblioteca „Onisifor Ghibu”.

Vladimir Beșleagă,
la BM „B.P. Hasdeu”.

În special, în perioada directoratului Elenei Vulpe. Biblioteca „Onisifor Ghibu” este o frumoasă poveste de dragoste.

R.R.: *Să schimbăm registru și să discutăm despre cărțile dumneavoastră. Să începem cu activitatea de publicist. De multe ori, din activitatea jurnalistică v-ați câștigat pâinea cea de toate zilele.*

V.B.: Da, aveți dreptate. Sunt publicist înrăit pentru că, dacă stau să-mi amintesc, am început să colaborez încă din anii de școală la ziarul raional și nu numai. Am venit la Chișinău în 1950 la admitere la Facultatea de Istorie și Filologie. Aveam înțelegere cu redactorul-șef de la *Tinerimea Moldovei*, ca după absolvire să vin să lucrez la acest ziar cu mare priză la cititori. În vacanță, eu făceam stagiere, luni de zile lucram și făceam un ban. Când am încheiat studiile la universitate și am intrat la comisia de repartizare, mi s-a spus: dumneata o să rămâi să faci doctorantură. Eu le-am răspuns membrilor din comisie că mi-am făcut alte planuri, că am alte interese și că doresc să lucrez în redacție și... am ieșit. Am intrat a doua oară...

R.R.: *...Și aceeași poveste?*

V.B.: Da, din nou mi s-a propus să fac doctoratul. Atunci l-am prevenit pe redactorul-șef de la *Tinerimea Moldovei* că nu mi se permite să vin în redacție, pentru că sunt repartizat la doctorat. Am crezut că poate se vor înțelege, dar se vede că n-a existat nicio discuție între părți privind repartizarea mea. Membrii comisiei au început din nou să insiste și iar am ieșit. Vreau să se înțeleagă că ieșind de două ori, asta a însemnat că am refuzat de două ori. A treia oară am vorbit deschis că sunt așteptat la *Tinerimea Moldovei*, că acolo mi-am petrecut vacanțele. Mi s-a spus categoric că nu pot

face eu repartizarea unde vreau, pentru că există un ordin de la minister ca să fiu repartizat la doctorat, urmând a fi pregătit ca profesor de literatură pentru Universitatea din Bălți. Am înțeles că împotrivirea mea nu se va solda cu succes, am cedat și mi-am luat tema de doctorat „Liviu Rebreanu, romancier”. Trei ani de zile am studiat la doctorantură și am stat în cămin, după alți cinci ani de cămin în studenție. Am făcut cercetări la biblioteci.

R.R.: Iar – biblioteci...

V.B.: Iar – biblioteci... Am depus demersuri ca să merg să studiez în țara românească, dar nu mi s-a permis. Atât doar că am avut prilejul să studiez și la Biblioteca din Cernăuți, o bibliotecă fantastică, foarte frumoasă. Am lucrat și în bibliotecile din Moscova: biblioteca de limbi străine, Biblioteca Centrală. N-a trecut decât un an și ceva de când mă aflam la studii de doctorat, eu de acum pornisem să lucrez cu mai mult entuziasm, și iată că se întâmplă o catastrofă: rectorul universității îl expulzează pe Vasile Coroban din funcție de profesor, fiind acuzat de naționalism. Tocmai el era conducătorul meu științific.

R.R.: Cum se numea acel rector?

V.B.: Mi se pare că era atunci Victor Cepurnov, pe urmă a venit altul. Cepurnov a fost dat afară și a venit Alexei Medvedev, apoi Artiom Lazarev, apoi nu știu care... Vasile Coroban, conducătorul meu științific, a fost expulzat de la universitate, tema mea „Liviu Rebreanu, romancier” a fost interzisă și eu – dat afară din cămin...

R.R.: Era și de așteptat să se întâmple așa în regimul sovietic...

V.B.: Rămăsesem, cum s-ar zice, fără casă, fără masă. Între timp, mă căsătorisem, aveam familie, aveam copil. Copilul era în raion, la mama soției, care lucra la gară. Umblam fără casă, fără masă, fără bursă – nimic. Și m-a cules de pe drumuri Petru Zadnipru, care era redactor-șef la revista *Chipăruș*. M-a luat în serviciu la redacție. Noi ne cunoșteam încă de la universitate.

R.R.: Un început nou de la zero...

V.B.: Cam așa. Am lucrat acolo un an și jumătate. La *Chipăruș* s-a întâmplat o altă „catastrofă”. În timp ce redactorul-șef era în vacanță, în august 1959, noi am făcut un număr „bombă”, cu materiale care au „explodat”. Și a fost chemat din vacanță redactorul-șef, destituit din funcție, iar noi toți – fugăriți de la *Chipăruș*...

R.R.: Câți și cine erați în redacție?

V.B.: Eram așa: Petru Cărare, Alexei Marinat, eu și încă nu știu care. Noi aveam materiale antisovietice, naționaliste, era numărul

din august... Acolo a fost, cum se zice, povestea mea cea mare... Expulzat de la universitate, adică aruncat în stradă, am stat fără serviciu vreo jumătate de an, poate un an, nici nu știu din ce trăiam, pentru că locuiam la gazdă, plăteam chirie din onorariu pentru materialele pe care le publicam fără semnătură. Petru Zadnipru, când a fost dat afară din funcție, a fost primit la revista *Nistru* și îmi publica prezentări de carte fără semnătură, primea banii pentru ele, după care îmi erau transmiși mie. Pe urmă i s-a făcut milă nu mai țin minte cui, care, văzându-mă șomer, m-a luat la serviciu la Academie, pentru că eu susținusem examenele de admitere de candidat la doctorat, aveam o pregătire bună, mă afirmasem și în calitate de critic literar.

R.R.: *În ce an se întâmplau toate aceste momente triste din tinerețe?*

V.B.: În perioada 1959-1961. Un timp, totuși, eu am stat la cămin, că n-aveam unde, intram noaptea pe fereastră și dormeam la colegi. Am lucrat la Academie două luni, din ianuarie până în februarie. Și pe opt martie, când noi sărbătoream ziua fetelor frumoase, dulcilor și fermecătoarelor, într-un birou, împreună cu Vasile Coroban, care lucra acolo, împreună cu Argentina Cupcea-Josu, cu Raia Suveică, și încă nu știu cine mai era, de fapt, era multă lume, vine unu străin de gașca noastră, deschide ușa și mă cheamă, spunându-mi: „Vino, te rog, încoace”. Întreb: „Ce s-a întâmplat?” Îmi răspunde: „Vino, că te cheamă președintele Academiei”, care era Iachim Grosul. Mă duc la Iachim Grosul, bat la ușă, intru în birou la dânsul – era un birou lung-lung. De la ușă, merg-merg, ajung la masa lui, mă pofteste să mă așez și eu mă așez într-un fotoliu, un fotoliu adânc. El mărunțel, dacă avea un metru și cincizeci, se așază și eu nu-l văd, îi văd numai o jumătate de cap, numai chelia, dar de auzit îl auzeam. Îmi spune franc: „Dumneata trebuie să pleci de la noi”. Zic: „Da’ de ce?” Îmi răspunde: „Noi te-am primit la serviciu, dar nu știam că ești naționalist”. Hopa! Aici punem punct, că-s prea multe. Recapitulăm: expulzat de la universitate, expulzat de la *Chipăruș*, expulzat de la Academie... Și iar șomaj, șomaj, șomaj... Povestea-i lungă. Aveam un alt redactor binevoitor de la *Tinerimea...*, care voia să mă ia la serviciu, soțul Argentinei Cupcea-Josu...

R.R.: *Doamna Argentina, sora reputatului regizor și director al Naționalului – Valeriu Cupcea...*

V.B.: Se numea Ivan Josu, dacă ai auzit de el...

R.R.: *Da, am auzit. Deseori doamna Argentina, pe care am cunoscut-o foarte bine, îmi povestea de Ion Josu. A fost un foarte bun jurnalist...*

V.B.: Atunci, în RSSM, toți Ionii erau Ivani. Ivan Josu era de o rară frumusețe sufletească, cald...

R.R.: *Era frumos și la înfățișare, se poate vedea după fotografii...*

V.B.: Da, în toate era de o rară frumusețe. Știind ce chin aveam cu toate problemele acumulate, el îmi publica materialele. După *Tinerimea*, a trecut la *Chipăruș*, în locul lui Petru Zadnipru. Într-o bună zi, îmi spune Ivan Josu: du-te dumneata la șeful cel mai mare, la ideolog. Da' știți, cine era ideologul?

R.R.: *Nu știu...*

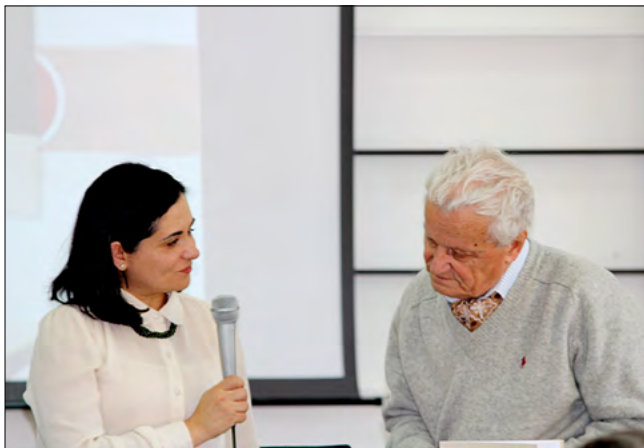
V.B.: Era Alexandr Ivanovici Medvediev, cu o mână de fier – a fost la război și a pierdut mâna. Era cu un braț de metal...

R.R.: *Da, da! Îmi amintesc, era foarte dur, în special cu băștinașii... Un timp, a fost și rectorul Universității de Stat...*

V.B.: Da. Când a fost descoperit „cuibul” de naționaliști a lui Vasile Coroban, care a fost expulzat, l-au făcut rector. El „a tăiat” și „a spânzurat” fără milă. Lucruri colosale și groaznice povestea despre el profesorul Ion Osadcenco. Dacă o să ne întâlnim la un pahar de vin, o să-ți povestesc multe lucruri interesante, moștenite de la profesorul Ion Osadcenco.

R.R.: *La 90 de ani, la un pahar de vin?*

V.B.: Nu cumva crezi că-mi este interzis? Nu-mi interzice nici chiar medicul meu personal, adică soția Alexandra, medic de specialitate. Dar numai un pahar!

Vladimir Beșleagă
și Mariana Harjevschi,
director general
al BM „B.P. Hasdeu”.

R.R.: Și v-ați dus?

V.B.: M-am dus. La început, n-am vrut să mă duc la acest Medvediev, știam că e un zbir, tiran, un... călău de mare clasă. O lună întreagă nu mă puteam hotărî, pe urmă m-am dus. Când am intrat în birou, la masă, în fața mea, stătea ideologul. Pe urmă a început să se plimbe prin hol, unde era o hartă m-a-a-a-re, m-a-a-a-re. Și, la un moment dat, vine și îmi trânteste pe masă un manuscris – de fapt, nu era un manuscris, era un material dactilografiat din două foi – și îmi spune: «Читайте!» (l. rusă), adică, citiți. Eu mă uit și citesc de sus: «Центральный Комитет Коммунистической Партии СССР» (l. rusă). Citesc, citesc, citesc... Păcat că nu am putut face o copie. Eu l-am „copiat” în memorie, pe urmă l-am transcris, dar mi s-au furat toate hârtiile acelea, tot securitatea mi le-a furat. În traducere, acolo se spunea așa: „Noi venim cu plângere în fața forului suprem al Uniunii Sovietice că în Moldova se întâmplă lucruri urâte, bizare, este ponegriță națiunea românească. La noi, tot poporul este binevoitor față de România, ascultă posturi de radio și TV, citește cărți și ziare românești, dar puterea sovietică face așa și așa, ațâță vrajba și este antiromânească”. Când termin de citit, mă întrebă: „Ei, cine a scris?” Zic: „Ar trebui să fie semnătura undeva”. «В том-то и дело, что нет» (l. rusă), zice el. Din rusă: „Totmai în aceasta constă problema, că nu este semnătură”. Deci, era o scrisoare anonimă. Chiar nu știam cine a trimis-o. A fost ca un test din partea lui, o încercare de a vedea cum voi reacționa. A doua încercare a fost următoarea: mă cheamă lângă el și îmi arată harta: „Vezi mata harta asta? Iată aici suntem noi, aici e Marea Neagră, iar dincolo e Turcia. În Turcia se află o bază americană de rachete. Toamna studenții se duc la cules, să ajute colhozurilor, și în timp ce lucrează, un student iese în față și începe să recite din Pușkin un poem despre toamnă. Se poate de găsit acel poem. În timp ce recita el așa, sare în față altul și începe să recite: *A ruginit frunza din vii/ și rândunelele-au plecat/ pustii sunt lanuri și câmpii/ Pustii sunt horele din sat...* Și tot așa mai departe... Вы знаете, чем пахнет это? (din l. rusă: „Știți a ce miroase?”). A zânanie între ruși și moldoveni. Americanii pot lansa rachete”. Aceasta era logica lui Medvediev. Adică studenții care recită pot să declanșeze război. Cel de-al doilea student trebuia să tacă și să nu recite versuri din Eminescu. Din Pușkin se putea. După această „verificare”, am fost primit la serviciu în redacția literară radio – la Comitetul de Stat pentru Radio și Televiziune, apoi în redacția emisiunilor pentru copii...

R.R.: *Iată de unde vine debutul literaturii pentru copii...*

V.B.: Știți cine era șefa mea?

R.R.: ?

V.B.: Ala Lupan... Soția lui Nicolae Lupan. Și am lucrat cu ea (eu colaborasem și mai înainte la Radio, când eram student) cam un an de zile. Atât. Pe urmă Radioul, care se afla pe strada A. Mateevici, fostă Livezilor, a trecut într-o clădire nouă, sus, la Telecentru. Am trecut și eu sus. Între timp, am primit apartament la Poșta Veche și era departe să vin de la Poșta Veche tocmai în altă extremitate de oraș. Și am trecut cu serviciul la *Cultura Moldovei*, în 1962. Am lucrat acolo un an și jumătate sau doi. Pe urmă am început să lucrez la un roman. Pe urmă s-a îmbolnăvit maică-mea. Pe urmă am fost chemat în armată. Pe trei luni de zile m-au luat la recalificare (noi, la Universitatea de Stat, făcusem în cadrul Catedrei Militare specializare în artilerie), m-au trimis la Odessa, la Școala Militară „Mihail Frunze”, la rachete. Trei luni de zile am stat și am studiat rachetele: ordonarea, poziționarea, orientarea – tot-tot. După ce am revenit la Chișinău, iarăși m-am confruntat cu veșnica problemă: trebuia să-mi găsesc un serviciu, pentru că nu aveam din ce trăi. M-a luat Arhip Cibotaru, care devenise redactor-șef la *Nistru*, și am început să lucrez la această revistă din 1964. Și am continuat până în 1971. La *Nistru* eu am publicat o serie întregă de materiale despre cărțile colegilor, inserate apoi într-un volum. Prima mea carte, pe care am editat-o la cincizeci de ani, a apărut la Editura „Literatura artistică” și se intitulează *Suflul vremii*. Acolo sunt recenzii, analize, studii de cercetare, într-un cuvânt – publicistică, publicistică literară. Când am lucrat la *Cultura Moldovei*, am realizat publicistică culturală. La *Chipăruș*, de asemenea, am făcut publicistică culturală. Erau fel de fel de cazuri, primeam multe scrisori – studiam, analizam și scriam despre multe lucruri interesante. Dacă ar fi să stau să le înșir pe toate... Amintirile unui ziarist...

R.R.: *Sună bine pentru un titlu de carte de memorii, genul care este mult solicitat de cititori, în care se prezintă, fără prea multe gogonele, „bucățica de viață”, vorba unui profesor de-al nostru de la Universitatea de Stat – Procopie Kravțov, care, rus de naționalitate fiind, încă în anii șaptezeci, vorbea corect și fluent limba română.*

V.B.: Vom vedea. Planuri de creație am foarte multe. Vreau să vă spun, doamna Raia, că Alexandru Burlacu a avut o doctorandă

Vladimir Beșleagă,
dr. Nadeja Ivanov
și scriitoarea
Maria Pilchin.

și el i-a recomandat acesteia să studieze publicistica mea. Și a început să facă primii pași, dar, probabil, s-a speriat de volumul publicistic prea mare, fiindcă eu am activat 40 de ani în ziaristică. 40 de ani! Ultimul an, în acea perioadă, când eu am fost angajat la revista *Basarabia*, nu la *Nistru*, a fost în anul 1982. Repet, deci, eu am început să fac publicistică din școală, pe urmă – în timpul universității. Am lucrat și în calitate de șef de secție literară la *Scânteia leninistă*, în locul lui Valentin Roșca. El a plecat la cursuri literare la Moscova și m-a recomandat pe mine. Îmi amintesc că l-am publicat și pe Petru Soltan, recomandat de Ion Druță, ei fiind colegi la Moscova. Chiar Ion Druță personal mi-a adus manuscrisele lui Petru Soltan...

R.R.: *Eu am realizat un amplu și interesant interviu cu academicianul-matematician Petru Soltan, care îmi mărturisise că anume Ion Druță l-a îndemnat să scrie. Interviul publicat în revista „Moldova” se intitula „Ion Druță mi-a stimulat gustul pentru literatură”. Ulterior a editat vreo trei-patru cărți și a fost primit în Uniunea Scriitorilor din Moldova. De altfel, ambii sunteți transnistreni...*

V.B.: Da. Petru Soltan era un foarte bun povestitor. A făcut doctoratul la Moscova, la matematică, erau colegi buni cu Ion Druță. Iată așa. Deci, patruzeci de ani de jurnalistică. Și acea domnișoară ori s-a dezis, măritându-se, i-a trecut dorul de știință; ori că i s-a părut un lucru prea complicat. Deci, acești patruzeci de ani eu am făcut jurnalistică la cataramă, am trăit cu banii din jurnalistică. Eu cărți literare am editat puține, rar, o dată la zece ani. Deci, pâinea mea cea de toate zilele mi-am câștigat-o din jurnalistică.

R.R.: *După acest periplu al dumneavoastră, de la un ziar la altul, de la o revistă la alta, sprijinit și ajutat de cele mai multe ori de colegii de generație sau de cei mai mari, chiar și atunci când riscau să-și piardă serviciul, fac concluzia: ziariștii și scriitorii erau mai uniți, mai prietenoși, dacă vreți, chiar mai omenoși atunci, ceea ce nu prea observăm în ziua de astăzi. Din două motive principale: unii reprezentanți, dacă nu chiar majoritate, a tinerelor generații se consideră talentați și geniali din fașă, nedorind sfaturi din partea celor cu mai multă experiență, apreciind-o ca total depășită; de aceea, poate, ultimii sunt foarte rezervați în acest dialog al generațiilor, nu și dumneavoastră... Ați tutelat mulți tineri scriitori, bunăoară, pe Mihaela Perciun care, de fiecare dată, când are prilejul, nu întârzie să vă exprime recunoștința.*

V.B.: Mai sunt și alții, în afară de Mihaela. Putem discuta în mod separat despre acest lucru...

R.R.: *La tema: dialog sau confruntare?*

V.B.: De ce nu? E o temă interesantă și foarte actuală, valabilă pentru toată lumea, adică pentru reprezentanții tuturor specialităților.

R.R.: *Să revenim la „oile noastre”. Care au fost pentru dumneavoastră genurile preferate în domeniul jurnalisticii?*

V.B.: Genul preferat... sau nu preferat... Eu am scris ceea ce mi s-a cerut, pentru că eu nu am putut să-mi impun preferințele mele, trebuia să execut ceea ce mi se cerea. Când am lucrat la revista *Nistru*, de exemplu, am scris și am publicat mai multe eseuri literare, recenzii, analize literare. Mai sus, am amintit de cartea despre colegi. Acolo sunt multe lucruri interesante.

R.R.: *Să trecem la tema interviurilor...*

V.B.: Interviuri... Am acordat interviuri mai multe, dar să iau eu interviuri, uite, aici e o problemă... Cam nu prea am.

R.R.: *Vă amintesc eu. Interviuri ați realizat cu transnistrenii dumneavoastră – interesante, palpitate. Ați păstrat suflul vorbirii orale. Un model de interviu de nota zece, în cinci epizoade, este și cel intitulat „Trei zile cu Igor Vieru”, cuprins într-o carte cu același titlu, completată de o serie de nuvelete.*

V.B.: Ca să vezi! Știi mai multe decât mine.

R.R.: *Ați editat și o carte cu interviuri acordate. Din câte îmi amintesc, se intitulează „Dialoguri literare”. În perioada interbelică, a fost și o revistă cu acest nume...*

V.B.: Remarcă foarte delicată...

R.R.: *Bine, atunci să vă întreb în calitate de critic literar: unde plasați dumneavoastră interviul – la genul literar sau publicistic?*

V.B.: Ați menționat deja despre *Dialoguri literare*. Am editat cartea într-un tiraj mic, acolo sunt mai multe interviuri, unde îmi exprim poziția mea față de unele probleme de literatură, de societate, de politică. Am adunat și adun acum, rugând pe cineva să mă ajute să editez, interviurile după 2006, pentru că în cartea aceea am interviuri acordate de mine, nu luate cuiva, din 1968 până în 2006. Primul interviu pe care l-am acordat a fost publicat în revista *Moldova* și cel care mi l-a solicitat a fost Anatol Ciocanu. El a lucrat mulți ani la această revistă. După 2006, am cincizeci de interviuri...

R.R.: *Acum cincizeci și unu...*

V.B.: Dacă ar fi să le adun și pe cele de ultimă oră, cred că ar depăși și cifra de șazezi...

R.R.: *Va fi un volum foarte mare sau ar trebui interviurile împărțite în două volume...*

V.B.: Vom vedea. Sunt în perioada de pregătire a interviurilor. Nu știu dacă nu e cazul să fac o selecție. În domeniul publicisticii eu m-am manifestat mai mult în publicistica literară. După cum

am mai spus, am scris recenzii, prezen-
tări și analize de carte. De exemplu, eu
am avut în anul 1979, în revista *Nistru*,
în octombrie sau noiembrie, un arti-
col. *Problemele prozei*, așa se numea.
Eu atunci eram redactor-adjunct și am
inițiat o discuție despre procesul lite-
rar din anii șazezi și cel din anii șap-
tezeci. Spuneam așa: în anii șazezi, au
apărut cărți de mare valoare, de mare
rezistență; în anii șapezezi, toți s-au
vândut pentru bani, pentru lauri, pen-
tru foloase și au scris cărți elogioase
despre Ivan Bodiul, despre complexe-
le lui, despre vitele lui, despre fermele
lui, despre partid. Nu despre nevoile
și durerile neamului, dar despre po-
litica curentă, era ridicol să vezi la ce
au ajuns unii scriitori, pentru că atunci

Bodiul, dar și Brejnev, proclamau ideea că nu mai există în soci-
etatea socialistă conflicte, conflictul cel mai mare este între bine

În anii șazezi, au apărut cărți de
mare valoare, de mare rezistență;
în anii șapezezi, toți s-au vândut
pentru bani, pentru lauri, pentru
foloase și au scris cărți elogioase
despre Ivan Bodiul, despre
complexele lui, despre vitele lui,
despre fermele lui, despre partid. Nu
despre nevoile și durerile neamului,
dar despre politica curentă, era
ridicol să vezi la ce au ajuns unii
scriitori, pentru că atunci Bodiul,
dar și Brejnev, proclamau ideea că
nu mai există în societatea socialistă
conflicte, conflictul cel mai mare
este între bine și mai bine – acesta se
considera conflictul.

și mai bine – acesta se considera conflictul. Și scriitorii noștri, nu vreau să le spun pe nume, s-au compromis total, ca să nu zic, s-au preacurvit și s-au vândut, vedeau conflictele între președintele de colhoz și secretarul de partid, asta era conflictul. Secretarul de partid spunea una și președintele de colhoz alta. Nu poporul, nu interesele oamenilor erau în vizorul lor. Eu am pornit acea discuție în 1979 și a durat o lună – două. La a treia, a venit ordin de la mării mahări că aceasta e diversiune, că aceasta e clevetire asupra procesului literar și discuția a fost închisă și calificată antisovietică, antipolitică și mai nu știu cum. Iată acesta a fost unul din demersurile mele, din intervențiile mele, din manifestările mele, din protestele mele.

Acum despre un alt gen, dacă m-ai întrebat care ar fi genurile preferate. Cel istoric. După 1999, s-au deschis arhivele, eu am mers la Arhiva de Stat și am vrut să aflu ce a fost în 1959, când am fost dați afară de la *Chipăruș*, ce s-a întâmplat, cum s-a întâmplat, cine, de unde a pornit? Și am studiat dosare, am lucrat luni de zile în arhive. Știi unde era Arhiva CC-ului? La Ministerul Justiției. Se numea Arhiva Organizațiilor Social-politice, dar era a partidului. Și acolo am studiat procesul anului 1959, dar am luat-o de mai înainte, din 1956 până în 1962. Am studiat și cazul lui Vasile Coroban de la Universitatea de Stat, și multe alte cazuri. Am citit procesele: cum au fost expulzați, concediați și aruncați toți în stradă. Am scris o serie de materiale pe care le-am publicat în *Destin românesc* – trei eseuri. Pe urmă le-am publicat într-o carte la Editura „Cartier”, care se numește *Conștiința națională și regimul comunist totalitar din anii 1956-1962*, taman când se închideau și bisericile. Lucrând la acel subiect, am descoperit cum au fost închise mănăstirile și bisericile. Am dat de destinul unui preot, am uitat cum îi spune acum, și m-am dus de la cazul meu sau al colegilor mei la problema închiderii mănăstirilor și am aflat amănunțit de cazul Mănăstirii Răciula. Am mers la Arhiva Națională și am stat luni de zile în frig, pentru că nu se încălzea, și am scris acea carte despre biserici și mănăstiri, și despre mănăstirea Răciula – două subiecte: cum au fost închise bisericile și mănăstirile și cazul concret al Mănăstirii Răciula. Astea le consider două lucrări publicistice de mare clasă. Sar al treia știi care este? A treia carte se numește *Destine transnistrene*. Eu, lucrând la radio (atunci nu erau dictafoane sau magnetofone, cum sunt acum), aveam posibilitatea să lucrez cu reportofonul de la serviciu...

R.R.: *Am lucrat și eu o vreme la radio, înregistram cu un magnetofon mare-mare...*

V.B.: *Mi se pare că era unguresc...*

R.R.: *Cel cu casete dreptunghiulare era unguresc, mai înainte de acesta se înregistra cu unul sovietic, cred, și mai mare, cu casete rotunde... Ungurescul avea vreo șase-șapte kilograme, cu microfon detașabil. Se realizau înregistrări calitative. Celălalt, cred că, avea vreo opt-nouă kilograme, îți rupea umărul, mai ales la revenirea din deplasare. Prima practică în studenție am avut-o în redacția pentru tineret de la Comitetul de Stat pentru Radio și Televiziune. Acolo activau scriitorii încă nesciitori: Vasile Romanciuc, Constantin Ciobanu – alias Constantin Dragomir, Maricica Macovei (a rămas fidelă Radioului până la pensionare), Eudochia Radu (mai târziu, a trecut la „Florile Dalbe”), mai erau și alții... Dar să revenim la subiectul discuției noastre. Îmi spuneți în afara acestui dialog că ați înregistrat o sută de casete. Cred că nu chiar pe toate le-ați transcris. O parte din materiale au fost incluse în „Dialoguri transnistrene”?*

V.B.: *Da. În mare parte, în carte au fost incluse dialoguri cu oameni din satul meu de baștină, care au cunoscut ororile trecutului nu prea îndepărtat, oameni cu experiență bogată de viață, buni gospodari.*

R.R.: *Știi că această carte s-a dorit a fi un omagiu satului Mălăiești și oamenilor acestuia, de unde ați pornit în lume și v-ați realizat cu succes cariera de scriitor. Mai știi, de asemenea, că în 2010, fiind membru al comisiei de jurizare a premiilor Uniunii Scriitorilor din Moldova, v-ați retras volumul „Dialoguri transnistrene” din concurs. Și când mă gândesc că unii îl fac și pe dracu în patru ca să fie incluși în comisii pentru a influența și a-și premia propriile lucrări. Cunosc persoane din această categorie, și nu puține.*

V.B.: *Fiecare cu păcatele lui. Eu nu mi-am împovărat conștiința.*

R.R.: *Ați lucrat și la „Destin românesc”. Apropo, a fost cea mai lungă perioadă de activitate a dumneavoastră la o revistă. Revista apare din 1994. Chiar din acest an și până în prezent sunteți membru al colegiului de redacție și stilizator (până în 2006). Totodată ați publicat aici o serie de materiale de investigații, dialoguri și eseuri, cu și despre oameni remarcabili.*

V.B.: *La începutul anilor nouăzeci, dar și mai târziu, am avut ocazia să merg împreună cu delegații de scriitori de la noi*

Vladimir Beșleagă
și acad. Mihai Cîmpoi.

la întâlnirile cu scriitori români din toată lumea de la Casa de Creație a Uniunii Scriitorilor din România, la „Neptun”. Acolo am cunoscut mulți colegi din țară, scriitori cu renume, între care poeta Nina Casian, criticul literar Laurențiu Ulici, președinte al Uniunii Scriitorilor din România și alții. Tot acolo l-am cunoscut și pe Augustin Buzura. Știi cine a avut ideea fondării revistei *Destin românesc* la Chișinău, în Basarabia? Acest mare scriitor-academician. El a venit nu doar cu propunerea, dar și cu sprijinul financiar, fiind, din 1990, președintele Fundației Culturale Române (FCR), în prezent – Institutul Cultural Român (ICR). El a luat publicația sub tutela FCR, apoi ICR. Primul număr al revistei a apărut în toamna anului 1994, cred că în luna octombrie. Pe post de conducător, la început a fost istoricul, prof. universitar, dr. în istorie Alexandru Moșanu, omul politic – primul președinte al Parlamentului Republicii Moldova, ales în mod democratic. Regreții Augustin Buzura și Alexandru Moșanu s-au cunoscut încă din perioada sovietică. În anii șaptezeci, ultimul a făcut o călătorie la București. De fapt, a fost o delegație oficială, căci nu era simplu, mai ales pentru intelectuali, să viziteze România. A scris un material cu tema „Mișcarea muncitorească din România”. Atunci a făcut cunoștință cu mulți istorici, scriitori din țară, iar la revenirea acasă și-a schimbat multe puncte de vedere asupra realităților istorice și prezente. Astfel a intrat în vizorul Securității. În 1988, la debutul mișcării de eliberare națională, este convocat la Securitate, învinuit de vederi politice ostile și dat afară de la Universitatea de Stat din Moldova, unde își desfășura activitatea. Grație schimbărilor care s-au produs, Alexandru Moșanu, ca participant activ al Renașterii

Naționale, membru al Frontului Popular, reușește nu numai să revină la Catedra de istorie a USM, dar și să activeze în calitate de parlamentar în primele legislaturi. Fiind foarte ocupat, transmite funcția de conducere a revistei unui fost student, doctor în istorie Gheorghe Negru. Faptul că l-am cunoscut pe Augustin Buzura la întâlnirile de la „Neptun”, a facilitat alegerea mea în Consiliul de conducere al revistei, propunându-mi-se și funcția de redactor-stilizator. În primii ani, mulți din cei care scriau pentru *Destin românesc* încă nu cunoșteau bine limba română, făceau greșeli, mai ales gramaticale, dar și stilistice. În afară de aceasta, am publicat o serie de investigații, în mai multe numere, chit că aveam experiență de muncă în arhive încă de pe timpul când am lucrat pentru teza de doctorat „Liviu Rebreanu, romancier”...

R.R.: *Apropo, de multe ori voiam să vă întreb, de ce, când a devenit posibil, după 1990, nu v-ați susținut teza de doctorat? Ați studiat vreo trei ani, vă rămânea nu chiar atât de mult s-o definiți...*

V.B.: Între timp, s-a scris mult despre Liviu Rebreanu și opera sa, mai ales în partea cealaltă de Prut. Știu că niciodată nimic nu e prea târziu, dar așa a fost să mai amân. Poate, de acum încolo reușesc...

R.R.: *Dar să revenim la firul Ariadnei... Cunosce bine acea perioadă, când majoritatea dintre noi au trecut la scrierea în grafia latină, fără vreo pregătire, cât de cât. Totul se făcea din mers. Prima instituție mass-media care a trecut la sfârșitul verii lui 1990 la grafia latină a fost Agenția Națională de Știri – Moldova Press, reorganizată din ATEM – agenție supusă Moscovei. Îmi amintesc că eu, activând la Radio Moldova, la Camera Știri, nu puteam pleca acasă, oricât de târziu ar fi fost, până ce ATEM-ul nu transmitea ultima știre venită de la Moscova, care se traducea. Au fost cazuri când n-am putut pleca deloc. De exemplu, în timpul Puciului de la Moscova. După reorganizare, în toamnă, am fost invitată să lucrez la Agenția Națională Moldova Press. Am avut norocul să fac parte din primul schimb de ziariști la Agenția Agerpress din București. Aproape trei luni ne-am aflat în capitala României, ulterior delegațiile noastre plecau doar pe câteva săptămâni. Cel care a spart gheața și a deschis colaborarea între ziariștii de pe un mal și altul al Prutului a fost directorul de atunci al Agenției Agerpress – Neagu Udroi, un foarte bun publicist, reporter și diplomat. După aceea, colaborarea s-a extins între jurnaliștii de la*

Radio și TV, reviste și ziare. Schimbul de experiență a avut un impact foarte pozitiv întru cunoașterea reciprocă. În acest sens, au ținut ștacheta de vârf și scriitorii, ați menționat deja.

V.B.: După 1990, multe s-au schimbat, dar nu toate în bine. Bine a fost că s-au deschis arhivele. Vă spuneam că doream să aflu ce a fost în acel an 1959, an fatidic. Când conducătorul tezei mele de doctorat Vasile Coroban a fost dat afară din serviciu, am fost și eu aruncat în stradă... În arhive, am descoperit cum se închideau mănăstirile și bisericile, am citit numeroase procese verbale. Pe lângă cazul meu, am scris eseu din trei părți *Conștiința națională sub regimul comunist totalitar (RSSM, 1956-1963)*. A fost prima mea contribuție publicistică la revista *Destin românesc*. Lucrând în Arhivă la materialele Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist din RSSM, am descoperit, pe lângă multe alte cazuri, și cazul dramatic al unui preot despre care, de asemenea, am scris un eseu. Alte eseuri am scris despre închiderea bisericilor și aparte despre închiderea mănăstirii Răciula. Ulterior, acestea și-au găsit locul în două volume separate. Cutremurător a fost cazul Mănăstirii Răciula. Cartea intitulată *Cruci răsturnate de regim. Mănăstirea Răciula, 1959* a apărut la Editura „Prut Internațional”, în 2006. Mămuca, de la cinci ani, mă lua la biserică și de multe ori îmi atrăgea atenția la pictura „Lupta cu dracii”. De atunci și pentru întreaga viață, am înțeles că dracii luptă împotriva credinței.

Acestea sunt cele mai substanțiale subiecte despre care am scris și care s-au publicat în revista *Destin românesc*. Mai există și un al patrulea subiect – soarta transnistrenilor mei. Am menționat mai sus că, având de la Radio experiența înregistrării, am adunat multe interviuri cu oamenii mai bătrâni din sat, pe care le-am numit *Destine transnistrene*, carte apărută tot la Editura „Prut Internațional”, în 2010.

Mie întotdeauna mi-a plăcut să observ lucrurile negative din societate, mai ales în domeniile politic, social și cultural, să analizez și după aceea să-mi spun opinia, fie în cadrul întrunirilor, fie în scris la ziare și reviste. Am colaborat aproape la toate. Am publicat la *Contrafort*, *Dacia literară*, *Familia*, *Ardealul literar*, *Starea de urgență*, *Sud-Est cultural*, dar și la *Flux*, *Jurnal de Chișinău*, *Timpul*. Am colaborat frecvent la posturi de Radio (*Europa Liberă*, *Antena C*, *Radio Moldova*, *Vocea Basarabiei*) și TV (*Moldova 1*, *Jurnal TV*, *Publica TV*). Cred că mai sunt și altele. 40 de ani am lucrat cu salariu în jurnalistică!

R.R.: *Scriitorul Fănuș Neagu afirma că toți scriitorii trebuie să treacă prin școala jurnalistică, de fapt, practica jurnalistică, menționând că cel care intenționează să se realizeze ca scriitor trebuie să știe când să se oprească. Dumneavoastră însă nu v-ați oprit, ați făcut activități paralele: de scriitor și de jurnalist. Apropo, am citit undeva, recent, că optzeci de procente din scriitorii din România, mai ales în perioada interbelică, au activat la reviste și ziare, mulți aveau rubrici permanente, erau redactori-șefi sau directori la diverse publicații. Și la noi, și în România, deseori, scriitorii își câștigau din jurnalism pâinea cea de toate zilele. Îmi amintesc despre o mărturisire a Mitzurei Domnica Arghezi, care spunea: „Tata, când scria pentru două ziare despre același subiect sau eveniment, scria total-total diferit”.*

V.B.: Am lucrat zece ani la revista *Destin românesc*, atât cât și la revista *Nistru*. Mi-a plăcut să lucrez, cu toate că eram o mână de oameni, dar făceam treabă foarte bună. Era foarte apreciată de cititori revista, dar și acum este.

R.R.: *Vreau să vă spun că eu m-am pregătit de întâlnirea cu dvs., am adunat acasă o mică bibliotecă de și despre Vladimir Beșleagă. Așa că m-am documentat bine. La „Destin românesc” ați depășit zece ani.*

V.B.: Dacă mi-a plăcut să trag în plug!

R.R.: *Dacă ținem cont de omniprezența dumneavoastră la evenimente importante culturale, chiar și în ciuda pandemiei, încă nu v-ați dezjugat, doar că acum munciți la scrierea și editarea cărților dumneavoastră. După cum am menționat, aveți o roadă bogată și în anul 2020, și în anul aniversar 2021... Dar să vorbim puțin despre primul număr al revistei „Destin românesc”, cel editat în toamna lui 1994...*

V.B.: Despre întreg cuprinsul nu-mi amintesc, dar știu bine că în acel număr l-am comemorat pe Nichita Smochină – transnistreanul, la 100 de ani de la naștere. A făcut studii la Iași, a fost printre favoriții lui Nicolae Iorga, care l-a trimis la Paris, acolo a făcut doctoratul în drept pentru a-și îmbogăți cunoștințele. În timpul războiului, a fost consilierul generalului Antonescu pe problemele transnistrene. A fost o mare-mare personalitate.

R.R.: *Citiseam că Nichita Smochină a avut curajul să se întâlnească și cu Vladimir Ilici Lenin...*

V.B.: Dar a fost dezamăgit. Nichita Smochină s-a întâlnit cu acesta pentru că vroia să-i afle opinia despre soarta de mai departe

a moldovenilor transnistreni. Și a descoperit adevărul. Și anume că toate promisiunile despre autodeterminarea popoarelor nu erau decât minciuni. Nichita Smochină a fost un intelectual transnistrean de vârf. A devenit membru al Academiei Române. Cea mai reprezentativă lucrare a lui este volumul de memorii. Nichita Smochină are mai multe cărți și articole despre Transnistria, s-a luptat pentru ea, își dorea foarte mult Unirea cu Țara. O carte care se intitulează *Transnistria, suflet și pământ românesc* a fost scoasă într-o sută de exemplare. Unicul exemplar care s-a păstrat m-a ajutat Nicolae Dabija să-l găsec și l-am salvat, pentru că era foarte deteriorat.

Pentru activitatea sa unionistă Nichita Smochină a fost mereu vânat, a făcut și Gulagul, a fost eliberat în 1959.

În concluzie: am lucrat și am publicat cu drag la revista *Destin românesc*. Subliniez că ideea fericită a apariției și susținerii a fost a scriitorului academician Augustin Buzura, căruia trebuie să-i fim recunoscători. Au fost mai multe reviste și ziare susținute financiar de Institutul Cultural Român. O parte au dispărut. De exemplu, *Clipa*, o revistă foarte bună pentru adolescenți. Altele au apărut cu mari întârzieri. Revista *Destin românesc* are o perioadă mai longevivă, neîntreruptă. Grație prestanței dr. Alexandru Moșanu și a redactorului-șef dr. Gheorghe Negru, ea a devenit, și rămâne în continuare, un focar de lumină și cultură. Gh. Negru este un foarte bun și documentat istoric. A avut buna inspirație să adune materiale și să dedice un număr al revistei *Destin românesc* memoriei lui Alexandru Moșanu.

În timp, dr. Gheorghe Negru s-a dovedit a fi un foarte bun manager al revistei. După cum m-am convins din propria experiență, nu este un lucru ușor.

R.R.: *Sunteam pe ultima sută de metri, mai bine spus, pe ultima sută de cuvinte a interviului. Am putut trage câteva concluzii și aprecieri: sunteți un foarte bun interviewer (dovada o fac cărțile de interviuri și dialoguri, care au apărut și sunt pe cale să mai apară), dar și o foarte interesantă persoană de interviuat (și aici sunt suficiente dovezi, inclusiv a acestei magistrale convorbiri de suflet). Totodată sunteți un foarte disciplinat și obsedat creator de jurnale, un gen pe care l-am îndrăgit din adolescență. Regret că nu o fac cu atâta pasiune ca dvs.*

V.B.: Pe lângă cei 27 de ani parcurși cu succes și bună apreciere, doresc revistei *Destin românesc* viață lungă. De asemenea, viață

lungă echipei redacționale, tuturor colaboratorilor și cititorilor ei. Sănătate, să depășească pandemia, să rămână și în continuare pe poziția de vârf. Vivat *Destin românesc!*

R.R.: *Am început-o cu bibliotecile și ...bibliotecarele...*

V.B.: Aceleași urări adresez bibliotecilor și bibliotecarelor.

R.R.: *Vivat și dumneavoastră, dragule Vladimir Beșleagă, la această frumoasă aniversare de nouăzeci de ani! Să trăiți mulți ani în continuare și să scrieți încă multe cărți, artistice și publicistice. Felicitări cu noile apariții din anul acesta. Mie mi-a căzut tronc cartea „Reflecții/Instantanee: Jurnal de poet”, un alt model de publicistică.*

V.B.: Mulțumesc, să știi că chiar am planuri mari. Îmi doresc să editez încă pe atât cât am editat. Pandemia îmi dă bătăi de cap, dar nu într-atât ca să mă lipsească de îndeletnicirea mea cea mai dragă – scriitura. O parte din noile apariții le am deja în manuscrise, altele se coc. Am o carte pusă chiar de mine la index, adică va fi oferită publicului după trecerea mea în nemurire. Este vorba de un jurnal, deja editat. Cititorii vor descoperi multe lucruri interesante acolo, dar toate la vremea lor.

R.R.: *Dar să știi că e savuroasă și picantă și lectura volumului „Reflecții/Instantanee: Jurnal de poet”. Încă o dată: La mulți ani, Sănătate și Bani! (Ca să aveți cu ce plăti noile cărți.)*

V.B.: Vreau să știi că eu multe cărți le-am editat din pensia și onorariile mele. Majoritatea cărților le dăruiesc, nu le vând, îmi place să bucur cititorii.

R.R.: *M-am bucurat și eu pentru cartea cu autograf, pe care mi-ați dăruit-o în chiar ziua dvs. de naștere la o conferință de presă la Biblioteca „Onisifor Ghibu”. De altfel, tot un jurnal, un pseudo-jurnal, care se numește „Nugae sau cartea nimicurilor”. Mulțumesc și pentru interviu, și pentru carte.*

Consemnare de Raia ROGAC

Fotografii de Corina Rezneac și Svetlana Andrițchi